

KORUNMAYA MUHTAÇ VE ÖZÜRLÜLERDE SPOR | KOMİSYONU RAPORU

Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün, 1990 Şurasının "Korunmaya Muhtaç ve Özürllülerde Spor" konusunu tartışmak ve Şuraya bir rapor sunmak üzere 8.5.19909 tarihinde toplanan komisyonumuz aşağıdaki hususları şuramıza sunulmasına karar verilmiştir.

Türkiyemizin gerçeklerine uygun ve uygulanabilirliği hususunda mümkün olduğu kadar kolaylık sağlayabilecek noktalar göz önünde tutulmuştur. Türkiye'deki özürllülerin sayısı, dünya istatistiklerindeki oranlarla uyumluluk göstermektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulun raporlarında, dünya nüfusunun % 10 unun özürllü olduğu yazılıdır. Bu kriterlerle, yurdumuzda 5,5-6 milyon özürllü insan olduğu söylenebilir. İlkokul çağındaki çocukların % 13-15 inin özürllüğü olduğu saptanmaktadır. Bu rakam Dünya İstatistikleri ile yurdumuz açısından yine bir uyumluluk göstermektedir. Bu hesaba göre de, bu yaş grubunun yurdumuzda 2,5-3 milyon özürllü çocuğu kapsadığı söylenebilir.

Dernekler yasaasının getirdiği şartlar gereği, özürllülerle ilgilenen dernekler yurdumuzda federasyonları oluşturmuş ve bu federasyonlar Türkiye Sakatlar Konfederasyonunu kurmuştur. Dernekler Yasaasının özürllülerle ilgili olarak kurulmasını öngördüğü federasyonlar:

- A- Körler Federasyonu
- B- Türkiye Sağlık Dilsiz Dernekleri Milli Federasyonu
- C- Ortapedik Özürllüler Federasyonu
- D- Zihinsel Özürllüler Federasyonu

isimleri altında toplanmaktadır:

Bu raporda, dernekler yasaasına göre kurulmuş olan bu federasyonların ve konfederasyonun adlarının anılmasının sebebi, spor çalışmalarındaki işbirliği ve istatistiksel araştırma ihtiyacının karşılanabileceği kurumları belirlemek.

Türkiyemizde saptanabilen özürllülerle ilgili spor Etkinlikleri:
GÖRME ÖZÜRLÜLER: Aktif bir spor etkinlikleri yok. Okullarda normal beden eğitimi programları yürütülmektedir.

İŞİTME VE KONUŞMA ÖZÜRLÜLER: Yurdumuzda, spor ile ilgilenme ve spor yapma konusunda en faal grubu teşkil etmektedirler. Türkiye Sağlık Dilsiz Spor Kulüpleri federasyonu mevcuttur. 27 ilde 32 spor kulüpleri vardır. Çalışmalarını 1969 dan bu yana sürdürmektedirler.

C.I.S.S. (Commite International Des Sport Des Sourds) ve E.D.S.O. (Europen Deaf Sports Organization)'a üyedir.

2000 civarında lisanslı sporcuları vardır. Güreş, Atletizm, Futbol ve Yüzme spor uyapmaktadırlar.

ZİHİNSEL ÖZÜRLÜLER: Örgütsel bir biçimde spor etkinlikleri yoktur. Özel alt sınıflarda okuyan, zihinsel özürllü okul çağı çocuklarının veya Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Kayseri ve Sivas Eğitilebilir ve Öğretilabilir iş okulundaki gençlerin ve çocukların beden eğitimi etkinlikleri söz konusudur. Son yıllarda, ortopedik özürllüler federasyonuna bağlı olan Türk Spastik Çocuklar derneğinin ulusal ve uluslararası olimpijik spor etkinliklerine katılmaktadırlar.

ORTOPEDİK ÖZÜRLÜLER: Bu guruba giren özürllüler için organize sporlif faaliyet yoktur. Ancak, bu grubun bir bölümünü teşkil eden beyinle ilgili kalıcı bir felç durumu göstererek Türkiye'de, tüm spastik çocuklar derneği tarafından organize edi-

len bölümde sporla ilgili etkinlikler şöyle yürütülmektedir. Uluslararası ve Türkiye Milli Olimpiyat komitesinin desteği ile Türkiye Özel Olimpiyat organizasyonu adı geçen derneğin bünyesinde kurulmuştur. Buradaki "özel" kelimesi özürllüyü ifade etmektedir: Bu organizasyon sözü edilen tipteki özürllü gençlere uluslararası olimpiyatlara ve ulusal olimpiyat oyunlarına katılma imkanı sağlamaktadır. 1983 ve 1987'de A.B.D'de Dünya Özel Olimpiyatlarına 1985 de Dublin'de Avrupa Uluslar Topluluğu Özel Olimpiyatlarına katılım sağlanmıştır. 1986 ve 1988 senelerinde ulusal özel olimpiyatlar gerçekleşmiştir. 1990 Mayısında 3.Ulusal Özel Olimpiyatları ve 1990 Temmuzunda Glaskow'da Avrupa Uluslararası Özel olimpiyatlarına katılan 1991 Temmuzunda A.B.D.de Dünya özel Olimpiyat Oyunlarına katılım gerçekleşecektir. Yurdumuzda: Ankara, İstanbul, İzmir, Adapazarı, Bursa, Adana, Kayseri, Zonguldak ve Sivas illerindeki katılım olmaktadır. Atletizm, yüzme, basketbol, voleybol, masa tenisi dallarında spor yarışmalarına katılım sağlanmaktadır. Yukarıda adı geçen şehirlerden ve gönüllü gruplardan katılanların bu yarışmalardaki görevleri konusunda seminerler düzenlenmektedir.

Yukarıda belirtilen etkinlikler dışında, bağımsız olarak İzmir'de Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün öncülüğünde yıl boyu yüzme yarışmaları özellikle bedensel özürllüler için düzenlenmiştir. Sayılanların dışında yurdumuzda özürllülere yönelik organize bir spor etkinliği yoktur:

YURTDIŞINDA DURUM: Özürllülerin sporla ilgilenmesinde, özellikle tedavi yönünden önemli faydalar sağlanabileceği hususu 1944 yıllarında Dr.Sir Ludwing Guttmann'ın bu husustaki çalışmaları ile başlamıştır. Yurtdışındaki birçok ülkede özürllülerle ilgili spor federasyonları kurulmuştur. Bu federasyonların uluslararası komiteleri çeşitli isimler altında faaliyet göstermektedir. Bunlardan birkaçını örnek olarak gösterebiliriz:
IPSA: International Blind Sports Association.

CP-ISRA: Cerebra Palsy International Sports and Recreation Assosication

ISMFG: International Steke Mondaville Sports Federation for the Disabled

ISOD: International Sports organisation for the Disabled
SPECIAL OLIMPICS: Özel olimpiyatlar

RI: Rehabilitation Internation.

CISS: Committe International Des Sports Des Sourds.

ICC: International Co-Ordinating Commite.

IFSAD: International Fund Sports Disable.

Böylece yurdumuz ve yurtdışı kuruluşlar ve konusunda genel bir temel bilgi sunmayı uygun gören komisyonumuz Spor Şurası ön komisyon raporunda da belirtilen esasların ışığı altında aşağıdaki önerileri Şura Genel Kuruluna sunmayı öngörmüştür.

1- Birleşmiş Milletlerin, sosyal gelişme komitesi tarafından kurulan özürllüler için dünya spor organizasyonu raporunda belirttiği gibi minimal özür ve maksimal özür konusunun medikal klasifikasyonu yapılmalıdır.

2- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde, "Özürllüler Spor Şubesi" ismi altında bir şube kurulmalıdır. Bu şubenin görev ve yetkileri bir yönetmelikle düzenlenirken denetlemekten çok desteklemek ve katkıda bulunmak görevi bu yönetmelikte vurgulanmalıdır.

SPOR ŞURASI 90

3- Spor Şurasında bu konuda toplanan komisyon üyeleri, üniversiteler, tecrübeli ve etkinlikleri bulunan dernek ve federasyon temsilcilerinin oluşturacağı "Yüksek Danışma Kurulu"nun oluşturulması.

4- Bu danışma kurulunun görev ve yetkilerinin bir yönetmelikle saptanması düşünüldüğünde, öncelikle yukarıda adı geçen uluslararası kurum ve kuruluşların yayınları dikkate alınarak, medikal sınıflamanın ve özür derecelerinin saptanarak yurdumuza adapte edilmesi konusu öncelik almalıdır.

5- Üniversitelerimizin Eğitim Fakültelerinde öncelikle Beden Eğitimi konusunda yetiştirilen gençlerimize, özürlilerdeki rehabilitasyon ve özürlilerde sporun mutlaka verilmesi ve bu konuda bilgili eğitimcilerin yetiştirilmesi.

6- Eğitim Fakültelerinden mezun olmuş gençlerin özel özür konularında branşlaşmalarını sağlamak maksadı ile "Master" programlarının üniversitemize konması.

7- Spor Kulüplerimize özürlilere spor yapabileceği dallarda faaliyet göstermeleri için destek sağlanması (her türlü maddi destek ve malzeme) spor kulüplerimizin özürlilere spor yapmasını sağlayacak antrenörler için merkezi kurslar düzenlenmesi.

8- Spor tesislerimizde, özürli insanın kolay girip çıkabileceği sistemlerin (rampa, asansör, yardımcı personel, özel oturma yerleri, özel tuvaletler, görsel ve işitsel özürlilerin yararlanabileceği skorbotlar, nakil için gerekli araç ve gereçler) biran evvel yurdumuzdaki bütün spor tesislerinde gerçekleştirilebilecek şekilde programlanması, başlatılması, tamamlanmış olanların ilgili özür gruplarına biran evvel iletilmesi.

9- Uygulamada ekip çalışmasının çok önemli olduğunu vurgulamak isteyen komisyon üyeleri; Eğitimciyi, Beden Eğitimi Öğretmenleri, Spor Hekimleri Yöneticiler, Psikologlar, Sosyal Hizmet Uzmanları, Fizyoterapistler, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon uzmanı hekimlerin bu konuya katkılarının çok gerekli olduğu üzerinde durmuşlardır. Bazı toplu antrenman ve sportif çalışmalar, bazı seminerler ve eğitici kurslar, uluslararası sportif etkinliklere hazırlıklar bu ekip elemanlarının en azının bir kaçının biraraya getirilmesi ile yapılmalı ve böyle bir sistem uzun vadede de olsa da Yüksek Danışma Kurulu aracılığı ile sağlamaştırmaya çalışılmalıdır.

10- Basın ve TRT'nin özürliilerin sporu konusu ile çok yakın ilgisini bir yönetmelik maddesi olarak sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Bu husus, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve onun bünyesindeki "Özürliiler Spor Şubesi" aracılığı ile yasa teklifleri hazırlanarak sağlanabilir.

11- Gönüllü kuruluşların halen yürütmekte oldukları spor çalışmalarının G.S.G.M'nün bünyesinde çok kuvvetle desteklenmesi uygun olacaktır.

12- Gözden geçirilen bütün dünya literatüründe ve ülkemizde özürli insanın spor çalışmaları gönüllü kuruluşlar, dernekler aracılığı ile yürütülmektedir. Bu çalışmalar koordineli bir şekilde desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

13- Ulusal ve uluslararası spor yarışmalarında ve olimpiyatlarda madalya almış özürli sporcuların, normal sporcular gibi ödüllendirilmesi ve bazı imkanlardan yararlanması (Seyahat, özel ödül, spor tesislerindeki seyir ve giriş çıkış imkanları) sağlanmalıdır.

14- Yurtdışına gidecek veya yurtdışından gelecek eğitimcilerin, antrenörlerin yöneticilerin iyi seçilmesi ve bu seçimde yukarıda sözü edilen "Yüksek Danışma Kurulu"nun mutlaka görev alması sağlanmalıdır.

15- Her özürli grubun, kendi spor federasyonlarını kurması ve örgütlenmesi için teşvik edilmesi, bu gerçekleşinceye kadar mevcut federasyonların yönetim kurullarının görevli bir üyesi tarafından desteklenmesi. Misal olarak Komisyonumuz bu konuda önerilen bir çalışmayı belirtmek ister: Kürek spornuda şöyle bir uygulama yapılabilir. Federasyon Yönetim Kurulunda bir üye, özürliilerin kürek sporu yapmasını sağlamakla görevlendirilir. Bütün spor kulüplerinin kürek branşları ile bu görevlinin yapacağı temaslar sonunda özürliilere kürek sporu yapabilecek kulüplere federasyon tarafından malzeme yardımı yapılır. Kulüplerde yapılan özürliilerle ilgili kürek faaliyetleri sonunda; bölgesel yarışmalar, Türkiye Birincilikleri, uluslararası temaslar geliştirilebilir.

G.S.G.M'nün başlattığı tekerlekli sandalyede basketbol uygulamasının özürliilerde spor konusunda faydalı bir çalışma olduğu düşünüyoruz. Önerdiğimiz "Yüksek Danışma Kurulu" ile bu faaliyetlerin ilişki içinde olmasını temenni ediyoruz.

Komisyonumuz işitme ve konuşma özürliilerde olduğu gibi diğer bütün özürli gruplarının kendi bağımsız spor federasyonlarını biran evvel kurmaları için çağrı yapılması fikrini ittifakla desteklemektedir.

16- 19 Mayıs Münasebeti ile her yıl yapılmakta olan Gençlik ve Spor Haftasında özürliilere yönelik spor etkinliklerine yer verilmelidir.

17- Spor Tesislerinde kullanılacak bütün araç ve gereçlerin uluslararası normlarda yapılması için, "Yüksek Danışma Kurulu"nun bu hususdaik uluslararası Literatürün başvuru yeri ve kaynak olacağı belirtilir.

18- Mevcut spor tesislerinden özürliilerin yararlanabilmesi için G.S.İ Müdürlüklerinin kolaylık sağlamaı kurullara bağlanmalıdır.

"Korunmaya Muhtaç" çocukların sporla ilişkileri, bu raporda belirtilen özelliklerden çok ayrı bir konudur. "Korunmaya Muhtaç" deyimi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde özel bir yer ve yöntemle ele alınmaktadır. Korunmaya muhtaç olanların, bedensel ve zihinsel özürleri olmadığı için, normal bir eğitim ve spor faaliyetine, esasen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından alınmaktadır.

Olsa olsa, herkes için spor veya okul dışı gençlikte spor kursları içine alınabilirler.

Komisyonumuz "Korunmaya Muhtaç" kavramının yurdumuzda mevcut yönetmeliklerde kabul edilen şekli ile bu hususu müzakereye ve bir öneri gerek görmemiştir:

Başkan: Prof.Dr. Hıfzı ÖZCAN
II. Başkan: Dr.Kemal ALTIOKLAR
Raportör: Ayşe Muhterem TİLTAY
Raportör: Meral PEHLİVAN
Prof.Dr. Candan ALGUN
Prof.Dr.Tunç Alp KALYON
Doç.Dr.Nevin ERGUN
Dr.Hamdî TURGUT
Fzt.Tanık BİTLİS
Ant.Ali ÜREDİ
Nihat Usta (Kürek Fd.Başkanı)
Basri VRESKALA (İl Müdürü)
Selahattin ÇODUR (ASKF Bşk)
Erol EFRANT (TSDSKF Bşk)
Gündüz TURAN (Ank.Reh.İd.Md)
Metin KARAKAYA